

ELŐFIZETÉSI ARAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 «
 Helyben hához hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 «
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

Aszerkesztőség kódiratok visszaszolgáltatására
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD június 11.

A munka szabadsága.

(—a.) Néhány évvel ezelőtt a munkás szervezetek alakulása idején csakugy visszhangzott a sajtó és az egész közvélemény a hangzatos jelszavaktól: jogot a munkásnak. A munka jogát, a munka szabadságát követelte mindenki. Nemcsak a munkások, hanem a társadalom legelőkelőbbjei, kezdve az államférfiaktól és politikusoktól a legőszintebben és legmelegebben támogatták a munkásokat e törekvésükben, melvet teljes siker koronázott annyira, hogy most már a munkaadóknak kell védekezniök a munkaszabadság tultengése ellen.

Annyira elfajultak e tekintetben a viszonyok, hogy a szervezett munkások előtt most már nincs szerződés, ami érvényes lenne. Még azt a szerződést sem respektálják, amit ők maguk, illetve nevükben az általuk meghatalmazott »vezérek« kötöttek munkaadóikkal. Megállapodnak három, négy, öt évre s nem telik el egy év, sokszor félév sem és letezik a szerszámot és újabb követelésekkel állanak elő. Ez a körülmény aztán keresztül huzza a vállalkozónak minden számítását s megbénítja az egész ipart.

De nemcsak a munkaadók, hanem a

mérsékeltébb, józanabb munkások is sokat szenvednek a munkásviszonyok elfajulása s a sztrájkvezérek terrorizmusa miatt. Nem egyszer emelkednek panaszok amiatt, hogy egyes munkások nem hagyják dolgozni társaikat. Közülük akárhany elesik keresetétől, családja kenyér nélkül marad, sőt nem egy életével fizette meg társai terrorizmusát. Akik legjobban kiabáltak a munkajogért és munkaszabadságért, éppen azok fosztják meg társaikat a munka jogától, a munka szabadságától.

Hiába a történelem folyamán nem egyszer bizonyult be, hogy a demokracia, ha egyszer uralomra jut, féltelenebb és kiméltelenebb minden césári kényuralomnál. Ezek az apró zsarnokok is, kik munkástársaik vállain kapaszkodtak fel az uborkafára s társaik keserves keresményéből uraskodnak, nagyobb zsarnokok a Treprovoknál vagy cároknál.

Itt az ideje, hogy ezek ellen is megvédje az államhatalom a munka jogát és szabadságát. Akármilyen hihetetlenül nagyra növelte is a bukott törvénytelen kormány ezeknek a hatalmát, van még ereje velük szemben is a magyar államnak.

Nemcsak a belügyi kormány, hanem a független magyar bíróság is érzi már, hogy kötelessége mindenkivel szemben megvédelmezni a munka jogát és szabadságát.

Jó példát nyújt erre a budapesti királyi törvényszék, melynek fellebbező tanácsa egy kártérítési keresetből kifolyólag elvi jelentőségű és a jövőre bölcs irányt mutató végzést hozott.

A nevezetes ítéletnek alapját ez a per képezte:

Csiszár János kávéházi tűzilegényt a kávéfőzők szakegyesülete bojkottálta, mert a szakegyesületben meghonosított szigorú fegyelemnek magát föltétlenül alá nem vetette és sztrájk-törést követett el. A szakegyesület elnöke és titkára elhatározta ennél fogva, hogy lehetetlenné teszi rá nézve, hogy szakmájában megmaradjon és munkát kapjon.

E célból munkaadóját különböző fenyegetésekkel megfélemlítették s arra kényszerítették, hogy szolgálatából boesássa el, azután pedig, mivel a munkaközvetítést a szakegyesület végzi, megakadályozták, hogy újabb szolgálatot vállalhasson, Csiszár a szakegyesületi elnök és titkár eljárásával szemben polgári pör útján keresett orvoslást s az elbocsáttatása folytán elmaradt keresménye erejéig ellenük kártérítő keresetet indított, azt vitatván, hogy eljárásuk jogellenes volt, aki pedig másnak szándékos cselekményeivel jogellenesen kárt okoz, jogszabályaink szerint kártérítésre van kötelezve.

A járásbíróság a keresetet elutasította azzal a megokolással, hogy az alperesek, ha presszionáltak is a fölperes munkaadóját, nem okoztak jogellenes kárt, mert aki valamely kötelemi jogosultat bármily uton is arra vesz rá, hogy jogával éljen, fölmondási jogát gyako-

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Nagyvárad 1692-ben.

Irta: Gyalokay Jenő.

Hosszu évszázadoknak küzdelmeiből a végleges pusztulás és enyészet karma közül, hamvaiból feltámadó Phönix madárként kelt újabb és újabb életre Nagyvárad városa.

Ilyen feltámadás volt az is, mely az 1692. évi visszavivást követve, a mostani Nagyvárad keletkezésének időpontjául tekintendő.

Milyen volt a város általános helyrajza ezen időben, milyen volt utcahálózata s mennyiben volt az akkori utcahálózat befolyással a jelenleginek keletkezésére? Ezek azon pontok, melyekről ma szólni akarok, azon hitben, hogy ha nem is sokkal, de legalább néhány szemernyivel én is hozzájárulhatok e kérdés tisztázásához.

Ha valaki a mai gyors fejlődés mellett csak 10—15 évig nem látta városunkat, bizony

alig-alig fog ráismerni. Uj utcák, terek, épületek hozzák lépten-nyomon zavarba s meg kell emlékező tehetségét erőltetnie, ha gondolatban a régi képet akarja rekonstruálni.

S ha már nehézséget okoz a néhány esztendő alatti változás mértékének megállapítása: mennyivel nagyobb nehézségekkel kerülünk szembe akkor, ha nem évtizedek, de évszázadok távlatában vizsgáljuk a kérdést.

Hiszen a törökvilág alatti Nagyváradból, az öreg váron kívül mi sem áll fenn s ha most a visszavivás 215-ik évfordulóján az akkori állapotok felől tájékozódni akarunk, többé-kevésbé megbízható térképekre és látképekre kell szoritkozunk.

Nagyváradnak a 16. és 17. századból elég sok — és mondjuk ki mindjárt — hamis látképe maradt fenn. Hítelre közülök csak kettő számíthat: Roedern 1598-iki és Kaiserfeld 1692-iki felvétele. Ámde Nagyvárad egykori utcahálózatáról egyik sem ad felvilágosítást.

A Roedern-féle se nem térkép, se nem

látkép, hanem a két projectionnak egymás rovására történt egyesítése.

Kaiserfeld a Kálvária-hegy egyik terraszáról vette fel a látképet s így az utcavonalakat ez sem tüntetheti fel.

Van azonban muzeumunkban egy 1692-ből eredő térkép is, mely — sajnos, csaknem teljesen olvashatatlan szöveggel — Scholz százados legújabbban megjelent művében is közölve lőn s mely meglehetősen megbízhatósággal tárja elénk ugy a városnak, mint a várműveknek tervrajzát. Erre alapítom mindazt, mit Nagyvárad 1692. évi topographiájáról elmondandó vagyok.

Könnyebb megérthetés céljából 1:2400 méretben térképvázlatot készítettem, mely ugy a jelenlegi, mint az 1692. évi utcahálózatot feltüntetvén: világosan mutatja, mely utcák léteztek már akkor s mekkora terjedelmű volt a város a jelenlegihez viszonyítva.

Természetes, hogy az 1692. évi térképnek a jelenlegire való egyszerű átviteléről szó sem lehetett. Előbb össze kellett őket lehetőleg

Telefon 672.

Slager 3, 4 és 5 koronáért

Telefon 672.

jó minőségű nyári kalapot

legdivatosabb formákban ajánl Pfaff Kálmán.

rolja, tilos cselekményt nem követ el. Az ügy főlebbezés folytán a *budapesti kir. törvényszék* elé került, melynek első főlebbező tanácsa a járásbíró ítéletét megváltoztatta s az *alperesek kártérítő kötelezettségét megállapította.*

Az ítélet megokolása szerint egyanis jogszabály, hogy aki másnak jogkörébe jogellenesen, önkényesen beavatkozik, a kárért felelős, azért a kérért pedig, amely cselekményből egy harmadik személyre közvetve hárul, szintén felelős, ha előre tudta a károsodást; az alperesek cselekménye pedig jogellenes volt, mert nyilvánvaló, hogy a fölperes munkaadóját arra, hogy kötelmi jogával éljen, öntudatosan azért erőszakolták, hogy ez által a fölperesnek öntudatosan kárt okozzanak s azért a kártérítésre való igényt meg kellett állapítani.

Ez a jogerős ítélet hisszük, hogy uttörő lesz a judikaturában és ennek alapján reméljük sajnálatosan elfajult munkaviszonyaink javulását

Arra úgy látszik már hiába várunk, hogy a kartársi szeretet vezesse rá a munkásokat saját társaik jogának respektálására. Hiányzik belőlük a szeretet is, meg a jogérzés is. A szeretetet nem lehet rá kényszeríteni senkire sem. De a jogérzés hiányát majd kipótolja a független magyar bíróság ítélete.

A kiegyezés. A miniszterelnökségi palotában tegnap délelőtt 9 órakor folytatták a kiegyezési tárgyalások dolgában a tanácskozást, melybe a szakelőadókat is bevonták. A magyar szakelőadók közül Popovics államtitkár és Teleszky osztálytanácsos vettek részt. Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter egyéb elfoglaltsága miatt csak 11 órakor jelenhetett meg a tanácskozáson. Mint hírlik, a tanácskozások a járadékblock és a fogyasztási adókról folytak. Déliben a tanácskozásokat az udvari ebéd miatt félbeszakították és délután 5 órakor folytatták.

egyeztetnem s megállapítván néhány pontot, mely a két térképen egybevág, az így nyert keretbe a régi térkép méreteinek átszámításával lerajzoltam az 1692. évi utcahálózatot.

Világos, hogy egy ily kicsiny térkép már csak az akkori mérőeszközökre való tekintettel is teljesen hibátlan alig lehet s az is érthető, hogy az esetleges hibák a mérték nagyobbítása következtében még hatványozódnak. Ilyformán néhány lépésnyi hibáról vagy tévedésről jót nem állhatok, de azt hiszem, legalább nagy vonásokban mégis sikerült a város egykori utcáinak és közfalaiknak fekvését kijelölnöm.

Kezdjük a jobbparti városrészen, Olaszin. Ezt mint látjuk száraz árok és palánk — magyarán — cséplőgát vette körül.

Erről a kerítésről sok szó esett már. Altlánosan elfogadott nézet szerint, melyhez egy váradai várról 8 év előtt megjelent ismertetésben magam is csatlakoztam: Olasz palánkja a nagy hidnál kiindulva a Sztaroveszky-utca irányában a biharmegyei kórház tájékaig, innen pedig a Páris patak mentén a Körösig vonult.

Az 1692. évi térkép azonban Olasz terjedelmét jóval kissé szorítja.

De ne feledjük, hogy Nagyvárad az 1660. évi ostromkor csaknem teljesen megsemmisült, a rákövetkező török uralom pedig az újabb településnek semmiképp sem kedvezett. Így tehát az itt látható 1668. táján épült palánk csak az 1660. után összezsugorodott városrészt fogta körül. A kerítés szabálytalan ötszöget képez,

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, június 11.

Elnök: Justh Gyula.

A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után

Elnök: Bemutatja a losonci kerületben megválasztott *Beniczky* Árpád mandátumát. Egyéb elnöki irományok bemutatása után

Babó Mihály: Indítványozza, hogy a vasuti törvényjavaslat tárgyalásának folyama alatt az üléseket a Ház egy órával meghosszabbítsa.

Az indítvány felett a Ház a holnapi ülésen vita nélkül határoz.

A vasutas javaslatok.

Nagy Ferenc: Elismeréssel adózik a kereskedelmi miniszternek a vasutasok fizetésrendezéséről szóló törvényjavaslatért. A vasutas pragmatikáról nem nyilatkozhatik olyan elismeréssel. Méltányolja azokat a támadásokat, melyek a törvényjavaslatot az általános vita folyamán érték. A sztrájkokról szólván kifejezi, hogy az ellenzék csak úgy elsiklott a paragrafus felett. Hosszasan foglalkozik *Vázsonyi* beszédével. Nem tételezte volna fel oly jeles jogászról, hogy oly tévedésbe essék. A vasutasok köztisztviselővé leendő minősítésénél kéri a reciprocitás életbe léptetését, hogy ne csak személyben legyen közhivatalnok, hanem a felelősség szempontjából is. *Vázsonyinak* büntetőjogi kifogásait nem helyesli. Attér egy sokkal fontosabb, egy nagyon kényes kérdésre: a nyelv kérdésre, amit a horvátok oly nagyon kifogásolnak.

A szülő szlavoniai születésű rokonságban van velük ott, és az is az álláspontja, hogy elvegyünk valamit tőlük inkább, mint adjunk nekik. A horvátok képviselő társai bebizonyítják, hogy nincs igazuk azon törvényalapra, melynek megszegésével minket vádolnak, *Gravóvác* képviselő a minapi beszédében kifogásolta, hogy a déli vasut náluk a magyar nyelvet alkalmazza. Hisz magyar vállalat, de mindenik kereskedelmi vállalat azt a nyelvet alkalmazhatja, amely neki tetszik.

Sokkal nagyobb pénzt áldoztunk mi abba a »közös vállalatba« mint ők és ha már Magyarországnak választani kell két nyelv között, miért ne választaná a magyart, a saját

nyelvét. Távol állt tőle az a gondolat, hogy a jogokat tőlük elvittassa. Nem is akar ő tőlük semmi különöset követelni.

Kettőt azonban okvetlen megköveteli. (Halljuk.) Először is a horvátok respektálják a mi jogainkat és ne izgassanak. (Eljen! Igaz.) Hiába hivatkoznak ők arra, hogy valamikor *Kálmán* király megkoronáztatta magát ottan. Ez csak egyszer történt. De megfelelt erre *Szalay* és mások és mi is már rég tisztában vagyunk vele. Az 1868-ik 30. t.-c. már le van szegezve. A kiegyezési törvény 69. §. kimondja, hogy a 48-ik törvények is érvényben vannak. Ők azt hiszik, hogy ha mi a *Dráván* átlépünk, akkor mi már külföldön vagyunk. Ez nem áll. Én akkor otthon vagyok és is onnan nem lehet minket csak úgy egyszerűen kiverni, kidobni. (Igaz! Ugy van.) Idézi, a horvát lapok milyen hangon irnak rólunk. Ha eddig túrtük is, de ezután már túrni nem fogjuk. Fogadják meg a régi horvát képviselők tanítását, akik között a mostani horvát miniszter is köztük van.

Hivatkozik a *Kovacevics István* zágrábi beszédére, amelyben kifejtette hogy a horvátoknak Magyarországgal jó viszonyban kell élni.

Supilló Ferenc: Darabont miniszter volt.

Nagy Ferenc: Elég szomorú, hogy egy darabont miniszter kell, hogy hazafiságra tanítsa a horvátokat. (Hosszantartó taps és éljenzés.)

Elnök: Az ülést tíz percre felfüggeszti.

Szünet után.

Návay Lajos alelnök, elnök újból megnyitja az ülést. Jelenti, hogy *Supilló* személyes megtámadtatás címen kért szót.

Supilló Ferenc: Horvátul beszél. Hosszasan beszél.

Elnök: (csenget) Bocsána ot kérek! A képviselő ur személyes megtámadtatás címen kért szót és akkor nem lehet a resoluci történetéről beszélni.

Supilló Ferenc: Folytatja beszédét.

Elnök: (csenget) Ismételten figyelmezteti szólót, hogy a személyes megtámadtatás címen kapott szót, ne térjen el a tárgytól.

Supilló Ferenc: Rövidesen befejezi beszédét.

Vázsonyi Vilmos: Félremagyarozott szavának helyreigazítása címen szólal fel. Beszéde alatt polemikába bocsátkozik *Nagy* Ferencel.

Elnök: Figyelmezteti, hogy azt nem szabad tennie.

melynek leghosszabb oldala, (600 lépés) a Körös partjára esik.

Keleti vége a 7. számmal jelzett bástya-csucszerű kiszögéléssel a mai nagy hid mellé, nyugati vége pedig az 1. sz. toronnyal a mai garasoshidtól 50 lépésnyire nyugatra, tehát körülbelül oda esett, hol a sétányról bejáró vezet a folyóhoz.

A 2. sz. rondella helyét — beépített területre esvén — egész pontosan nem jelölhettem ki s csak annyit állapíthattam meg, hogy a kerítés innen északkeleti irányba csapva, mai *Nagy Sándor-utcát* a 9. és 10. sz. házak táján metszette át.

A 3. sz. rondella a *Széchenyi-téri* kioszk tájára, a 4. sz. kapu pedig a törvényszéki palota és a *Ritoók-ház* által képezett szögletbe esett

Az 5. sz. rondella helye be van építve. Ellenben a 6. sz. saroktorony helye a *Sztaroveszky-utcán*, a gör. kath. internátus templomától 110—120 lépésnyire észak felé pontosan kijelölhető.

A kerítés összes hosszúsága 1800—1900 lépés lehetett s így védelmezéséhez körülbelül 2700—2800 ember volt szükséges.

Az így meghatározott cölöpgáton belül — attól mintegy 40 lépés távolságban feküdt *Olaszi* s mint a rajz mutatja, csupán a mai *Széchenyi-teret*, *Jakab Mihály-utcát* továbbá a *Nagy Sándor-utca*, *Ezredévi emléktér* és *Sztaroveszky-utca* egy részét foglalta magában.

S ezt az aránylag igen csekély területet

számos apró utca szelte keresztül, melyek helyenkint csak 30—40 lépésnyire esnek egymástól, úgy hogy jóformán minden második ház között utca nyílt.

Fő-utcául alkalmasint az tekintendő, mely a kaput a mai reáliskolánál létezett hiddal legközelebb vonalban kötötte össze. Ez a térkép szerint mintegy 350 lépés hosszú volt s mintegy 350 lépés hosszúságban a mai *Széchenyi-terén* haladt át.

Olaszi jelenlegi utcái és terei közül a *Széchenyi-terén* és *Ezredévi emléktér* kívül 1692-ben is megvoltak már. A *Nagy Sándor-utca* keleti fele mintegy 130 s a *Sztaroveszky-utca* déli szakasza körülbelül 200 lépés hosszúságban.

Ellenben a mai *Jakab Mihály-utca* akkor egészen be volt építve.

Feltűnő jelenség, hogy akkor, amikor *Olaszi* palánkját lebontották, helyét közut nem foglalta el, úgy mint ez hazánkban és a külföldön is, az egykori kerített városoknál elég gyakran észlelhető.

Én e jelenség magyarázatát abban vélem feltalálni, hogy a palánkot valószínűleg nem egyszerre, hanem a pillanatnyi szükséghez képest darabonként rombolták le s az így nyert területet a *Sztaroveszky-utca* és *Széchenyi-terre* eső részt lesz számítva, minden terv és rendszer nélkül beépítették.

Nagyobb épületet a térkép csak kelető tűntet fel. Ezek: a hidtő közelében levő mecset (8.) s a kerítés keleti végén levő malom.

Vásonyi Vilmos: Akkor kéri a Házat, engedje meg, hogy bővebben nyilatkozhasson.
Návay Lajos elnök: Ezt nem kérheti, mert már megjelölte a címet, amelyen beszélni akar.
Zboray Miklós: Ez nem járja. Joga van.
Szócs József: Klotúrl!
Vásonyi Vilmos: Befejezi beszédét.

Házszabályvita.

Zboray Miklós: A házszabályokhoz kérészt és a 207. szabályra vonatkozással konstatálja, hogy ha valaki a napirend szerint megállapított tárgytól csak akkor van joga eltérni, ha a Ház megengedi. Eddig ez volt a gyakorlat, az elnök a Házszabályoknak új interpretációt ad. Ha ezt megmondják ez nem tisztelenség az elnök iránt.

Návay Lajos elnök: A Házat ma lehet kérdezni, de azt a Házszabály nem engedi meg, hogy valaki az elnöktől engedélyt kérjen, hogy második beszédet mondjon. Ezt nem engedheti meg. Ezt nem is kérhet. Ő nem akarja a klotúrt becsempészni, igen sajnálja, hogy Szócs József az elnököt ilyen sértéssel illeti, tehát épen arról az oldalról illetik azzal, ahonnan támogatást vár. Ismételtelen kijelenti, hogy Vásonyit figyelmeztette, hogy maradjon meg félremagyarázott szavainál helyreigazítással és kijelenti, hogy Vásonyinak más címen beszélnie nem szabad e percben és nincs joga második beszédet mondani.

Lázár Pál. Vásonyinak ad igazat.

Ugron Gábor: Kijelenti, hogy az elnök korekttul járt el, mikor Vásonyit figyelmeztette, hogy maradjon meg félremagyarázott szavának helyreigazítása mellett, de Vásonyi ezt nem vette figyelembe. Az elnök nem hibázott.

Lengyel Zoltán: No hiszen, hogy csináltak volna obstrukciót ellenzéki korunkban, ha így fogtuk volna fel a házszabályt.

Ugron Gábor: Abban is igaza van az elnöknek, hogy Vásonyinak nem engedte meg a bővebb felszólalást, amidőn már ugyanis más címen kért engedélyt.

Lengyel Zoltán hivatkozik Apponyi és Szilágyi nagy vitára, amikor gyakran megengedték nekik, hogy bővebben kiterjeszkedjenek a kérdéses tárgyra. Ami ellenzéki korunkban gyakorlat volt, maradjon meg most is gyakorlatnak.

Csizmásia Endre: Igazat ad az elnöknek. Nem szabad így kiterjeszteni a házszabályokat,

mert ily formán kétszer, 3-szor, tizszer is felszólalhat valaki. A házszabályok bizonyítják, hogy Vásonyinak nem volt szabad kérelmét teljesíteni, mert azt a házszabályok egyenesen tiltják.

Goldis László szerint ez az eljárás reakcionárius, a házszabályok megsértése. Hiszen néha két óra is kell, hogy valaki kimagyarazza szavait.

Kardos Samu: Azoknak ad igazat, akik az elnökkel szemben foglalnak állást. A szólás szabadság értelmében vallja ezt a nézetét a 215. § szerint. Nem intézkedik, de ilyen formán nem az elnök, hanem a Ház maga állapítja meg annak értelmét. Ő tehát inkább a kiterjesztés mellett van.

Návay Lajos elnök: Kijelenti, hogy az elnök kötelessége a szólás szabadság megvédelmezése. Minden szenvedelemtől és minden szinpatiatól menten igyekszik a házszabályokat kezelni. (Helyeslés.) Kifejti azt az álláspontot, melyet ebben a kérdésben elejétől fogva elfoglalt. A 907-ik §-t nem szabad felhasználni arra, hogy valaki többször beszéljen egy tárgyról. Ő így értelmezi a Házszabályt. Ha a Ház másképp határoz, ő nem áll utjába elnöki praepotenciában a szólásszabadságnak illetően értelmezésének, de azt kijelentheti, hogy életében sokszor tévedett, de a jelen esetben korrekttul járt el. (Általános élénk helyeslés.)

Lengyel Zoltán szolt ezután a házszabályokhoz és ellentétes álláspontra helyezkedik az elnöki kijelentésekkel szemben, azonban a Ház minden oldalról derültséggel fogadja elbizakodottságra valló kijelentéseit.

Ezután áttértek újra a napirend tárgyalására.

Mazuránics Bogdán horvátul beszélt a javaslat ellen.

Az ülés 2 órakor ért véget.

A Körözs pusztítása.

Téglagyárak viz alatt.

Tegnap már megemlékeztünk arról az óriási pusztításról, amelyet a megáradt Körözs okozott az egész Körözsvölgyén.

A bős áradat Nagyvárad határában is rengeteg kárt okozott. A hegy alatt ellepte a Schenker-tanya területét s a szomszédos föl-

deket s mindenütt igen nagy a kár. A veteményeket az áradat kimosta, a lekaszált nagy mennyiségű szénát pedig elsodorta. A part a legtöbb helyen beomlott s ez által jókora területet elfoglalt a folyó.

Mig a városban bent az uszoda, illetőleg a hid mentési munkálatai folytak, addig Várad-velencén a Körözs teljes hatalmával dühöngött. A hatalmasan megáradt folyó a város végén lévő Rendes-féle téglagyár telepen a gátat áttörve zúgva hömpölygött a dolgozó munkások közé. A megrémült nép futva menekült a veszedelemtől föl a magasabb helyekre. A víz pár perc alatt elöntötte az egész vidéket. A lapályos területen fekvő vetésekből semmi sem látszott ki. Az egész vidék egy tenger volt, mely folytonos növekedésével s óriási zúgásával elpusztítással fenyegette a vidéket. Ejjel fél 11 órakor a sötétségben egy fekete rém volt a víz, ekkor érte el legmagasabb fokát. Az Auróra aether-gyár pincéje megtelt vízzel, a téglagyár telepein egymásután omlottak össze a még ki nem égetett téglák, melyeknek tompa loccsanó hangja rémitően vegyült össze a recsegve összedülő munkás gunyhók hangjával.

A munkásoknak nagy szerencsájuk volt, hogy a rendőrség előrelátásból a délután folyamán a veszélyeztetett helyekről kiköltöztette a munkásokat. A tegnapi nap folyamán dacára annak, hogy már nagyot apadt a víz, a munkás helyeken a gyermekek tutajoztak a lerogyott tetőkön.

A kár még kiszámíthatatlan. A két téglagyárban több mint 100,000 darab ugynevezett maglya pusztult el teljesen, ezenkívül igen sok téglá is vált használhatatlanná. Az elmondottan kívül a Kolozsvári-utca 130. számtól a 146. házig terjedő telkek, vetések viz alatt vannak, melyek nagyobb részét burgonyával vannak bevetve.

A víz az elöntött területekről nem fog egykönnyen kijutni, mert a gátak nem engednek. Csakis a nagy meleg tudná elpárologtatni a vizet, s ennek megtörténte után lehet a munkát is megkezdeni a gyárakban.

Nagy a pusztítás a cigánytelepen is. Itt már nem a Körözs, hanem a tulságos sok eső okozott nagy károkat. Igen sok cigány-gunyhó omlott össze, minek következtében a sár munkások szabad ég alatt kénytelenek tartózkodni.

A tegnapi nap folyamán 25 centimétert apadt a Körözs, mégis oly vastagon van borítva a föld, hogy csakis a magasabb helyeken lévő vetésekből látszik ki valami kevés levél.

A munkások kétségbe vannak esve, mert már 10 nap óta nem tudnak dolgozni, s az ár ismét lehetetlenné tette legalább két hétre a munkát. A munkások hangulatát a rendőrség igyekszik tapintatos eljárásával megnyugtítani.

Városi közügyek.

A közgyűlés tárgysorozata.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága holnap, csütörtökön tartja rendes havi közgyűlését.

Dacára, hogy már benne vagyunk a nyárban, a tárgysorozat nem afféle futógyűlésre van összeállítva, hanem több kiváló fontosságú ügyet tartalmaz, amelyeknél bizonyára hosszabb felszólalások lesznek.

Ilyen a nyári színház felépítésének a kérdése; a harmadik vashid és a Garasos hid be-

Allapodjunk meg egy kissé e mecsetnél, mely erősen megrongált állapotban Kaiserteld látképén is látható s melyet a térkép alaprajzban tüntet fel. A legelső dolog, mely a térkép tüzetesebb megtekintésénél szemünkbe ölik az, hogy a mecset alaprajza nem vált török eredetre.

A magyarországi kisebb eredeti mecsetek alig különbözhetnek a borosjenői ma is fennálló s a kisebb bosnyák helységeken (Bosnabrod, Dervent stb.) látható efajta építményektől, melyek alapjukban véve mindannyia a központi kupolarendszeren alapuló bizanci építéstíly fattyuhajtásai. A központi kupola megkivánta a négyzetes alaprajzot, ellenben nem türte a hosszanti hajót, melynek hosszúsága szélességét kétszeresen is meghaladja.

S ezt a négyzetes alaprajzot megtartották nagyjából ott is, hol az eklézsia zsebéből kupolára nem telvén költség, egyszerű zsindeyes kontyvetőt alkalmaztak a mecsetre. Például ismét a borosjenői és bosnabrodi mecseteket idézem.

Torony helyett a mecset oldalán egy vagy két igen karcsu, hengerded minaret áll.

Olaszi mecsetjének azonban ezen mintától eltérőleg 20—22 méter hosszú s talán fél olyan széles, nagyjából keletelt hajója van.

A hajó északnyugati sarkán pedig minaret helyett vaskos négyszögletű torony áll, még pedig oly helyzetben, hogy abból egy másik már korábban megsemmisült toronynak létezésére is következtethetünk.

Itt tehát a régi Nagyváradnak egyik iker-

tornyos egyháza állhatott, melyet a törökök a vár és város megvétele után mecsetté alakítottak át.

Hol állott e mecset? A térkép szerint vagy 120 lépésnyire nyugat felé a Széchenyi-teret és Ezredévi emlékeret összekötő sikátor sarkától, hol egy kis térség mélyedt be észak felé. Itt jelenleg a ref. paplak áll.

De menjünk néhány lépéssel tovább s vegyük szemügyre a ref. templom megett levő kis ruthén templomot, mely a mai Nagyváradnak legkisebb, de legrégebb egyháza, amennyiben 1699. táján épült. Miután e kis egyház a térkép szerint igen közel esik a mecset helyéhez: ismervé őseink szokását, nagyon valószínűnek tartom, hogy a visszafoglalás után ha már a mecsetet eredeti rendeltetésének vissza nem adhatták, legalább annak kéznél levő köveit használták fel az új egyház építéséhez.

Ennélfogva talán nem minden alap nélkül kockáztatom meg abbéli véleményemet, hogy Olaszi régi egyházának köveit alighanem a mai ruthén templom falaiban, alapfalait pedig minden bizonnyal annak közvetlen közelében kell keresnünk.

A várost kettészelő Körös folyását vizsgálva szemünkbe ölik azon nagy sziget, mely Olaszitól keletre, mai városígyet helyén terült el. A folyó északi ága nagy ivben folydogált az u. n. »Porond«-on s a mai nagyhid mellett, az Olaszit körítő cölöpgát kiindulási pontjánál egyesült a főággal, hol egykori partja még ma is kimutatható.

(Vége köv.)

lyére egy gyalog vashíd építése; a kulturpalota létesítése mind nagyobb jelentőségű ügyek, amelyek nemcsak megérdemlik, de meg is kívánják, hogy behatódobban foglalkozzanak vele a törvényhatóság tagjai.

Kiválóbb fontossággal bír különösen jövő kihatásában a városi vasut felebbezése, amelyben azt vitatja, hogy a város a jövőben is köteles az iparvágányokhoz is a szükséges könyagot adni.

A tárgysorozat különben a következő 33 pontot tartalmazza:

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának 1907. évi június hó 13. án, esetleg következő napján mindenkor délután 3 órakor a városháza tanácstermében tartandó ülésen következő ügyek fognak tárgyalatni

1. A polgármester jelentése az előző havi közigazgatás állapotáról.

2. A m. kir. Belügyminiszter leirata a városi vasut rt. Szt. László-tér Rhédey-kert közötti közlekedés tárgyában hozott közgyűlési határozatra.

3. Hevesmegye, Kolozsmegye s Kolozsvár város közönségének az alkotmánybiztosítékok tárgyában a magyar országgyűlés képviselőházához intézett felirata.

4. Pestpilissoltkiskunmegye felirata a katonaságnak az aratási munkákra való átengedése tárgyában.

5. Győr sz. kir. város, Szatmár sz. kir. város és Csanádmegye közönségének az amerikai kivándorlás megakadályozása tárgyában intézett felirata.

6. Arad sz. kir. város közönségének a magyar ipari áruk egységes védőjegyének megállapítása s törvénybe iktatása végett az országgyűlés képviselőházához intézett felirata.

7. A tanács előterjesztése a községi iskolák építése tárgyában.

8. A tanács előterjesztése a nyári színház felépítése ügyében.

9. Ugyanannak előterjesztése a harmadik vashíd építése tárgyában.

10. Ugyanannak előterjesztése a feiső gyaloghídnak vasszerkezeti híddá leendő átépítése tárgyában.

11. Ugyanannak előterjesztése a városligeti tó létesítéséből folyólag Rátkay József részére 4012 kor. 17 fillér visszatérítése iránt.

12. A tanács előterjesztése a Nagyváradon felállítandó kulturpalota felépítése tárgyában a magy. kir. kormányhoz intézendő felirat tárgyában.

13. A tanács javaslata a nagyvárad takarékpénztár által kibocsátott új részvények vásárlásának elhatározása iránt.

14. A tanács az iparos segédnek tovább képző tanfolyamának s az iparos tanonc iskolának zárszámadását valamint 1907., 1908. évi költségelőirányzatát tárgyalás és jóváhagyás végett beterjeszti.

15. A tanács javaslata a női kereselmi tanfolyamnak az 1907—8. tanévre leendő szervezése tárgyában.

16. A tanács előterjesztése a várad-velencei iskola építésénél előállott hitel tullepés fedezése tárgyában.

17. A tanács előterjesztése a Szent László-téri vashíd javításához szükséges 2341 kor. 10 fillér fedezése tárgyában.

18. A tanács a nagyvárad vasut r.-társaság által a vasutépítéséhez szolgáltatandó burkolási anyag tárgyában hozott tanácsi határozat ellen beadott felebbezését beterjeszti.

19. A tanács javaslata Weimann Béla községi adó elengedése iránti kérelme tárgyában.

20. Ozveggy Németi Lajosné városi tüzoltó hait negyed megszavazás iránti kérelme.

21. A tanács javaslata Weinberger Jakab építkezése folytán a köztérből elfoglalt terület kártalanítása iránt. (II. izben van kitéve.)

22. A tanács előterjesztése Kovács Dániel és neje telkéből a körtérhez csatolt terület kártalanítása iránt. (I. izben van kitéve.)

let kártalanítása iránt. (I. izben van kitéve.)

23. A tanács előterjesztése Erdős Lajosné építkezése folytán köztérhez csatolt terület kártalanítása iránt.

24. A polgármester Herczeg Jenő városi irnok fegyelmi ügyében hozott határozatát beterjeszti.

25. A polgármester előterjesztése az alaprajstromához 2 tag kiküldése iránt.

26. Dr. Berkovits Miklós városi tiszti orvos 3 havi szabadság idő engedélyezése iránti kérelme.

27. Sóllyom Sándor becsüs 3 havi szabadság idő engedélyezés iránti kérelmek.

28—32. Előleg iránti kérelmek.

33. Tiszti főorvos dr. Berkovits René orvostudori oklevelét meghirdetés végett beterjeszti.

Erről a törvényhatósági bizottság t. tagjait tisztelettel azzal értesitem, hogy a tárgysorozatba nevezett ügyiratok a közgyűlést megelőző napon bárki által megtekinthetők.

Nagyvárad, 1907. június 10. én.

Bordé Ferenc s. k.
főjegyző.

Felfüggesztett jegyző.

Megemlékeztünk a napokban arról, hogy Biharpüspöki községben Kabai Lajos községi pénztáros öngyilkossági szándékból gyomrát felmetszette. Az öngyilkossági kísérlet már akkor nagy feltűnést keltett a községben rejtélyeségével, mert nem tudott senki semmi okot Kabaira, a melyért borzalmas tettét elkövethette volna.

Az öngyilkosság okát kutatni kezdték, s a kutatás nyomán meglepő dolgokra jöttek rá, amelyeket nem a pénztáros, hanem maga a községi jegyző követett el csupa kapzsiságból, mely által halálba kergetett egy embert. A megdöbbentő esetről adjuk a következőket:

Kabai Lajos már évek óta pénztárosa Biharpüspöki községének, s mint ilyen lelkiismeretességével s pontosságával az általános elismerést vívta ki. A pénztáros igen szolid természetű és tulságosan naiv lelkű volt, melyet aztán Herczeg János a község jegyzője saját hasznára igyekezett kiaknázni. A szegény ember gyámoltalanságát csak most fedezte fel a jegyző a június hó elején. Junius elsejétől kezdve Kabainak nem volt nyugta Herczeg rémitgetéseitől.

Herczeg János ugyanis e hó elején előszedte az 1906. évi számadásokat, valamint a folyó havi pénztár könyveit is. Herczeg a vizsgálatok valamint a rovincsolás alkalmával első izben azt mondta Kabainak, hogy 60 korona hiányzik. Kabai elhitte neki s haza ment s buzáját eladva a 60 koronát betette a pénztárba.

Az első csakhamar követte a második és harmadik eset, amikor először 300 majd 400 korona hiányról szólott Kabainak a jegyző. Ezekről a hiányokról a jegyző azt mondta, hogy azok elfogják vinni a földjét, de még ez nem következik be, ígyünk rá egyet. A szegény ember már akkor kétségbe volt esve. A hiányzó pénzt jó barátaitól kérte kölcsön, s minden szó nélkül visszatette a pénztárba.

E hó 5-én a pénztár rovincsolását tognatosította a jegyző. A rovincsolás alkalmával Kabai a pénzszekrényből az egész pénzt az asztalra tette. Herczeg maga előtt látva a pénzt felvillant benne a pénzsóvárgás s alattomos módon Kabait a szomszédos terembe küldte egy jegyzékért. Kabai mikor visszatért a jegyző megolvasta a pénzt s 900 korona hiányt jelentett.

Az újabb hiányon kívül, a már előzőleg betett 760 korona tetemesen megterhelte a szegény ember vagyonát, s most az újabb hiány meg teljesen tönkre tette volna. Ettől de még a szegénytől való félelmében követte el borzalmas tettét a szerencsétlen áldozat.

A községi esküdtek az öngyilkosság hírére azonnal megjelentek Kabai lakásán s a haladó emberrel jegyzőkönyvet vettek fel. Kabai a jegyzőkönyvben a fent elmondottakat adta elő.

A jegyzőkönyv alapján tegnap délelőtt egy 300 tagból álló küldöttség járt Glac Antal főispánnál s előadták az ügy miben létéit és kérték hogy távolítsa el a főispán községükből Herczeget, aki a községnek becézett embere volt, s aki ennek dacára a mai napig sem tett semmit közérdekből, és most a pénztáros halálba kergetése által teljesen lehetetlenné tette magára nézve amugy is a fontos állás betöltését.

A főispán megbotrányozással hallgatta végig a küldöttség panaszát, s megígérte, hogy azonnal intézkedni fog.

A küldöttség még alig távozott el a városhoz, mikor Glac Antal főispán Herczeg Jánost az 1886. évi XII. t.-c. 93. §-a értelmében állásától felfüggesztette s erről sürgős íratban értesítette az alispánt oly felhívással, hogy az ügyet adja ki a központi főszolgabírónak, aki azonnal indítsa meg a vizsgálatot, s annak eredményéről tegyen hozzá jelentést.

A felfüggesztés értelmében még a tegnapi nap folyamán elhagyta Herczeg a jegyzői munkák végzését.

UJDONSÁGOK.

Batthyány Tivadar gróf a nagyvárad hazafias munkásokhoz.

Említettük, hogy a nagyvárad hazafias munkások táviratilag üdvözölték Batthyány Tivadar grótot abból az alkalomból, hogy hét munkásegylet a nagyvárad kath. legényegyletben közös gyűlést tartva, egymás támogatására szövetséget kötöttek. Erre a táviratra dr. Stocker Józsefhez, a gyűlés elnökéhez, a nagyvárad függetlenségi és 48-as pártkör elnökéhez, a következő levelet intézte Batthyány Tivadar gróf:

Mélyen tisztelt Elnök Ur!

A legnagyobb örömmel és hálaérzettel vettem kézhez azon megtisztelő táviratot, amelyet hét hazafias egyesület szövetekezése alkalmából tartott gyűlésből hozzám intézni méltóztattak. Első orban is kérem togadja ugy igen tisztelt Elnök Ur, mint a mult vasárnapon megtartott gyűlés minden egyes tagja szives megemlékezésükért leghálásabb köszönetemet. Szives megemlékezésüket buzditásul veszem arra, hogy továbbra lankadatlan buzgalommal dolgozzam a hazafias munkásság érdekében. A magyar munkásság boldogulását ugy fogjuk leggyorsabban és legbiztosabban elérni, ha a munkásság szerveződik s a szervezetek egy szövetségben tömörülnek erkölcsi és anyagi érdekeik kivívására. Ezen szervezkedésnek azonban csakis ugy van létjogosultsága, ha hazafias alapon történik, mert valamint a gyermek meg nem tagadhatja szüleit, ugy a magyar állam polgárai sem tagadhatják meg édes Hazájukat! A hazafias alapon szervezett munkásság számíthat az összes társadalmi osztályok és az ezekből kikérült országgyűlés legszélsőbb támogatására, ami jövő boldogulásuknak zálogát képezi.

Elsősorban ki kell vivnunk a választói jog mellett egyesülési és gyülekezési jogunkat.

olyképen azonban, hogy sem a felsőbbség, sem pedig más alapon szervezett polgárok a hazafias munkásság szabad gyülekezési és egyesülési jogát meg ne zavarhassák, annak gyakorlását meg ne akadályozhassák, mert az a szociáldemokrata vagy bármily más szervezet, amely meghiusítani törekszik a hazafias polgárság jelzett szent és magas szent jogait, ugyanazon bünt követi el, mint azon rendőri vagy közigazgatási hatóság, amelyek ezen jogok gyakorlását megakadályozzák. Védekeznünk kell épen úgy az egyik, mint a másik irányzat szabadságtipró törekvéseivel szemben.

Isr.ételten megköszönve szives üdvözlőket, vagyok hazafias üdvözléssel szolgáltra kész hívők.

Budapest, 1907. május 31-én.

Batthyány Tivadar.

* **Személyi hir.** Özv. báró Gerliczy Felixné szül. gróf Korniss Lujza leánya Szegedy Györgyné sz. báró Gerliczy Irma látogatására Acsátra utazott.

* **Hírek az egyházmegyéből.** *Greinszky* Antal bélfenyéri plébánost *Szerecsányi* Pál megyés püspök Ó Excellentája a tenkei kerület esperesévé nevezte ki. Az új esperes tegnap tette le az esküt a püspök kezeibe. — *Kampell* József, hosszupályai adminisztrátort kegyuri bemutatás alapján ugyanoda plébánosná, — *Mánch* Szilárd tanárjelöltet székes-egyházi karkáplánná nevezte ki a püspök

* **A helybeli tanítói állások.** A nagyváradai községi iskolánál üresedésben levő 14 tanítói állásra mikor még meg sem hirdették a pályázatot, már is nagy volt az érdeklődés, a mióta pedig a pályázati hirdetés közzétett a Naptanítók Lapjában, azóta özön számba érkeznek a pályázatok. Nő, férfi törekszik az állás elnyeréséért. A tanítótestület számos tagjához naponként érkeznek az ország minden részéből levelek, amelyekben az ismerősök tájékoztatást kérnek. Természetes a válasz az, hogy kár a pénzt kidobni a bélyegekért, hiszen a helybeli kisegítőik száma kétszer annyi, mint az üresedésben levő állásoké. A pályázati határidő négy nap múlva, azaz június hó 15-én jár le. A beérkezett pályázokról akkor minősítési táblázatot készítenek, amelyet minden iskolaszéki tagnak azonnal megküldenek annál is inkább, mert mint értesülünk, a választásokat e hó 22-én eszközlik.

* **A Nemzeti hídát megmentették.** A Sebes-Körözs tegnap éjjel lassan bár, de állandóan apadt, úgy, hogy tegnap délután mintegy 25–30 centiméterrel volt alacsonyabb a víz-állás, mint hétfőn dé után, mikor az uszodát elszakította. Emlegettük, hogy a katonaság hétfőn este flambók mellett erősen dolgozott, hogy a hídát megmentésük. Az uszoda felső szerkezetét el is távolították, de az óriási alapperendákat már nem tudták megindítani s éjjelre abban hagyták a veszélyes munkát. Tegnap hajnalban, 4 órakor ismét kivonult a honvéd utászosztály s hozzáálltak a gerendák elszabadításához, ami pár órai nehéz munka után sikerült s a nemzeti-híd teljesen szabaddá tétetett az uszoda roncsaitól. Az uszodát most már nem engedi a hatóság többször felállítani a Körözs ezen pontján. — Különbösen az uszoda veszedelmét elősegítette az is, hogy ócska, elrozsdásodott sodrónykötelekkel volt kikötve. A városháza mellett a Körözspartján láthatók a szilánkokra tépett drótkötelek. Az alsó gyaloghíd azért birta ki az iszonyu víznyomást, mert az elmúlt évben teljesen ujonnan építették az összes híd-lábakat. Ha a régi rozoga alkotmány lett volna most még meg, aligha maradt volna belőle mutatónak valami. Tegnap az egész városban a

legnagyobb elismeréssel beszéltek mindenütt arról a bátor és elismerésre méltó munkáról, amit a veszedelem színhelyén megjelent katonatisztek és honvéd utászok kifejtettek.

* **Biharmegyei közbiztonsága.** A debreceni csendőrküldési parancsnokság tegnap átíratilag értesítette Biharmegye alispánját az elmúlt hóban elkövetett kihágásokról. A jelentés szerint összesen 312 esetben követtek el kihágást, mely ki is lett derítve. Összesen 17 embert tartóztattak le. Különböző ügyekben 716 feljelentés lett téve. Leggyakoribb volt a lopás, mely 106 és a gyújtogatás, mely 56 esetben fordult elő.

* **A szociálisták erőszakoskodása.** E hónap elején történt, hogy a Bémer-utcán dolgozott egy házépítésnél a többek között Rakamazi László ácssegéd. Egyik nap délben az ebéd után a napszamosok nem álltak munkába azért, mert Rakamazi Lászlóval együtt nem dolgoznak, mivel ez nincsen benne az ácsok szakszervezetében. Felszólították, hogy távozzon a munkáról. A szegény ember nem tehetett mást, mint elhagyta a munkát s hattagu családjával azóta munkanélkül van. Az egész esetet teljesen megfelelő módon formában bejelentette a kapitányi hivatalnak s kérte, hogy védje meg a szociálisták erőszakoskodása ellen. Szokatlan hamar elintézték a szegény ember ügyét. *Gerő* Armin aláírásával s a következő átirattal kapta vissza június 7-én beadott kérelmét már 10-én: „Jelen panaszbeadvány elutasítottatik, mert abban oly körülmény nem foglaltatik, amely rendőri beavatkozásra törvényes indokot képezne. Tehát az ilyen erőszakoskodásra a főkapitánynak nincs szava. Különbösen nem is jó helyre fordult a szegény ember panaszával. A rendőrség helyett a bírósághoz kellett volna mennie. Lapunk mai vezércikke foglalkozik egy analog esettel, mikor az erőszakoskodókat a bíróság kártérítésben marasztalta el.

* **Halálozás.** Akik visszaemlékeznek a nagyváradai tüzoltó szervezet virágzó karára, ösmerték *Mendl* József tüzoltó szakasparancsnokot, aki szakértelmével, buzgóságával tünt ki mindig, ahol a veres kakas felütötte fejét. Ebben a buzgó munkában, 25 évi szolgálat után súlyos betegség támadta meg s lábai teljesen elnyomorodtak. A város nyugdíjazta s betegnek kiköltöztetett a Püspöktúró szomszédságába, Hájó községbe, hol neje gondos ápolása mellett töltötte szenvedések között életét, már tíz év óta. A halál most megváltotta iszonyu kínaitól. Tegnap éjjel meghalt. Temetése ma, szerdán délután lesz Hájó községben.

* **A cirkusz utolsó előadásai.** Nagy népszerűségnek örvendett a Villand Testvérek cirkusza Nagyváradon; szinte sajnálja is a közönség, hogy ez a minden tekintetben kitűnő társulat, mely egy-egy mutatványával igazán újat és merészet produkált, rövid tartózkodás után itt hagyja a várost. Mindössze két nap tartanak még előadást Villandék: ma és holnap. Felhívjuk olvasóink figyelmét a társulat mai hirdetésére, mely lapunk hirdetési rovatában olvasható.

* **Általános sztrájk Miskolcon.** Fővárosi tudósítónk jelenti: A miskolci szervezett munkásság összes szakszervezetei kimondták a sztrájkot s így minden szakmában szünetelt a munka. Az általános sztrájk oka az volt, hogy vasárnap tartott népgyűlésen Lukács Béla városi főkapitány a népgyűlés egyik szónokától megvonta a szót és a népgyűlést is feloszlatta. Miután a polgármester megígérte, hogy az ügyet megvizsgálja, délután 4 órakor a munkások újra munkába álltak.

* **Elgázolt asszony.** Tegnap délelőtt nagy csődületet okozott a Bémer-téren egy kocsi, mely egy öreg asszonyt gázolt el. *Horváth* Mária 40 éves asszony tegnap délelőtt a piacról több árut viett haza. Utközben a Bémer-téren sebesen vágatva jött közvetlen utána egy konflis, mely nem tudott kitérni a lejtőn. A kocsi az asszonyt elütötte s annak testén súlyos zuzódásokat okozott. A sérült asszonyt a jelen lévő *Schiff* Ernő vette gondozás alá. A sebesen hajtó kocsis ellen megindította a rendőrség az eljárást.

* **Baka a villamos előtt.** Tegnap délelőtt csaknem végzetessé vált baleset történt a Kolozsvári-utcán vezető villamos sínpáron. Ugyanis egy 37-ik gyalogezredbeli közember a villamos sínek között haladt s nem vette figyelembe a közeli villamos kocsi erős csengő jelzését. A kocsivezető azt hívén, hogy a katonát hallja a jelzést, csak később akar kiugrani a vasutról, meglapátolta a menetet, azonban meg nem állott. A katonát tovább is a sínek közt maradt, amikor már a járó-kelők is kezdtek felé kiabálni. A villamos folyton közeledett, míg egészen elérte a katonát. A kocsi a katonának hátát ütötte meg, azonban nagyobb sérülést nem szenvedett.

* **Találtak** egy kabátot és két esernyőt. Igazolt tulajdonosa átveheti a rendőrségen I. emelet 7. számú szoba.

TÁVIRATOK

A belügyminiszter kihallgatáson.

Budapest, június 11. *Andrássy* Gyula gróf belügyminisztert ma délután 2 órakor a király hosszabb kihallgatáson fogadta.

Vajda mentelmi joga.

Budapest, június 11. A mentelmi bizottság holnap délután ülést tart, amelyen előadót választ. *Vajda* mentelmi joga megsértésével érdemileg a bizottság egy legközelebbi tárgyaláson foglalkozik. Képviselői körökből vett értesülés szerint a mentelmi bizottság meg fogja állapítani *Vajda* Sándor mentelmi jogának megsértését, de megtorló eljárást nem indít a sértők ellen.

Román tiltakozó gyűlés.

Budapest, június 11. Bukarestből jelentik, hogy az ottani egyetemi hallgatók a jövő vasárnap nagy gyűlést tartanak, melyben tiltakozni fognak *Vajda* Sándor oláh képviselő kidobása miatt. A gyűlésen hir szerint az erdélyrészi oláhság képviselői is részt vesznek.

A horvátok obstrukciója.

Budapest, június 11. Még 8–10 horvát képviselő fog beszélni a vasutas törvényjavaslatok általános vitája alatt. A radikális érzelmű horvát képviselők ma is azt hirdették, hogy álláspontjukból egy szemernyit sem hajlandók engedni, azonban megbízható helyről értesültünk, hogy a horvátok még e héten újra felveszik a tanácskozás fonalát a magyar kormány-nal.

Itt említjük meg, hogy a *Leipziger Neuer Nachrichten* tudósítója beszélgetést folytatott *Polónyi* Gézával és megkérdezte tőle, igaz-e, hogy a fiúmei tanácskozások alkalmával ő olyan ígéreteket

tett a horvátoknak, melyeket a kormány nem teljesíthet. Polónyi Géza kijelentette, hogy ez nem igaz és ha egészségi állapota megengedi, nyilvánosságra fogja hozni a fiúmai tanácskozások egész anyagát.

TANÜGY.

Vizsgálatok a kereskedelmi iskolában.

1907. június 11-én. Német társalgó gyakorlatok (alsó és középső.)

Június 13. 14. 15. a magánvizsgálatok írásbeli része.

Június 18-án: a magánvizsgálatok szóbeli része.

Június 19 és 20-án: érettségi szóbeli vizsgálat.

Június 21-én keresk. számtan, mennyiség-tan és irodai munkálatok (középső osztály), magyar, francia, történet, levelezés (alsó A), földrajz, keresk. ismeretek, francia, német (alsó B).

Június 22-én: magyar, francia, német, történelem (középső osztály), földrajz, fizika, keresk. ismeretek, német (alsó A), levelezés, magyar, fizika (alsó B).

Június 24-én: jog, közgazdaságtan, vegytan, földrajz (középső oszt.), mennyiség-tan, keresk. számtan, irodai (alsó A).

Június 25-én: mennyiség-tan, keresk. számtan, irodai, történelem (alsó B).

Június 25-én: könyvvitel, levelezés (középső o.).

Június 29-én: évzáró ünnepély d. e. 9 órakor.

Megjegyzés: Az alsó és középső osztály vizsgálatai mindenkor d. u. 3 órakor kezdődnek.

Nagyvárad, 1907. június 10.

Az igazgatóság.

Vizsgálatok a községi elemi iskola IV. osztályaiban. A községi elemi fuiskolák negyedik osztályaiban az évzáró vizsgálatok a következő sorrendben tartatnak meg: Június 17-én, hétfőn d. e. 8 órakor a korona-utcai iskolában, 10 órakor a széles utcai iskolában; d. u. 2 órakor az ör-utcai iskolában; egyenyed 4 órakor a külvárosi iskolában; 18-án, kedden délelőtt 9 órakor a váraljai iskolában; délután 3 órakor a velencei iskolában. A vizsgálatokra a bizottsági tagokat, a szülőket és érdeklődőket tisztelettel meghívom. — *Grósz Sándor* elnök.

Igazságszolgáltatás.

A júniusi esküdtzék tárgyalása.

Tegnap függesztették ki a kir. törvényszék hirdető tábláján a június havi esküdtzék ülészakában tárgyalás alá kerülő büntető ügyeket. Míg a múlt havi ülészakon mind sajtóvétségeket tárgyalt az esküdtbíró, e havi működésében az ember élete és testi ép-sége ellen elkövetett bűncselekmények fognak dominálni. Egy gyilkossági és három szándékos emberölési ügy van ugyanis tárgyalásra kitűzve a többi közt. A kitűzött bűnügyek sorrendje a következő:

Június 17. Vojan Nitescu ellen nyomtatvány útján elkövetett nemzetiség elleni izgatás vétsége;

június 18-19. Horváth Zsigmond ellen szándékos emberölés büntette;

június 20. Orosz Tótyer ellen szándékos emberölés büntetettének kísérlete;

június 21-22. Kiss Sándor és 2 társa ellen szándékos emberölés büntette;

június 24-26. Hermann János ellen gyilkosság büntette;

június 27-28. G. Csarnó István ellen halált okozó súlyos testisértés büntette.

Hevesi vád alá helyezése.

— *Békéssy is vádolva van.* —

A borzalmas április 18-iki éjszaka véres gyilkosságnak elkövetője rövid idő múlva el fogja venni az igazságszolgáltatás kezéből a megérdemelt büntetését.

Megemlékeztünk róla, hogy a törvényszéki orvosok Hevesi elmebeli állapotát megvizsgálva azt telj. sen normálisnak találták.

Az orvosi vizsgálatba a vádlott is be-nyugodott, mire az ügyben Gáthy Bálint királyi ügyész megtette vádindítványát. A vádindítványban Békési Jenő a Hevesi Akos barátja is vád alá van helyezve bűnpártolás miatt.

Az ügyész vádiratából adjuk a következőket:

Vádirat.

Hevesi Akos 1884. július 9-én szül. ev. ref. vallású kismarjai lakos terhelt, aki 1907. évi április hó 9-ik napjától előzetes letartóztatásban volt, 1907. évi április hó 13-ik napjától pedig vizsgálati fogságban van a B. T. K. 301. §-ába ütköző, a 306. szerint minősülő és 307. §-ának I. pontja szerint büntetendő erős felindulásban elkövetett halált okozott súlyos testisértés büntette címén azzal vádolom, hogy 1907. év április hó 7-én éjjel Nagyváradon az utcán Jámor Sándort amiatt keletkezett erős felindulásban, hogy ittas állapotban kölcsönösen összeszólkoztak, szándékosan, de ölési szándék nélkül egy késszurással akként bántalmazta, hogy az által okozott súlyos testisértés folytán a megsértett halála következett be.

Békési Jenő október hó 8-án született ev. ref. vallású ügyvédjelölt nagyvárad-i lakost pedig a Btk. 374. §-ába ütköző bűnpártolás vétsége címén azzal vádolom, hogy 1907. április hó 8-án Hevesi Akosnak, aki Jámor Sándort Nagyváradon az utcán egy kés szurással megölte, az által hogy bár az ártatlanul gyanúsított kitérő tudomással birt, tőle a kést elvette és eldugta, Kolozsvárra küldött express levélben időnyerés céljából értesítette, segítséget nyújtott arra, hogy a hatóság üldözése elől meneküljön, stb. stb.

Dr. Tóth Ferenc védő ügyvéd holnap látogatja meg védencét, a mikor is megbeszéli vele vajlon a vádirat ellen kitagással éljen-e avagy sem. Az esetben ha a közölt vádiratban Hevesi belenyugszik, az ügy rövidesen lőtárgyalás elé kerül. Különben a mint értesülünk, vádlott védő ügyvédje sürgős beadványban Hevesinek szabadlábra helyeztetését fogja kérelmezni.

Mikor nincs felmondás? A nagyvárad-i légszeszgyár eddigi alkalmazottait mind az eddigi illetményekkel együtt átvette az új tulajdonos, az Augsburgi Egyesült Gázművek részvénytársaság. Az illetők fizetése is maradt a régi, mindössze azzal a különbséggel, hogy a százalékos jutalékokat állandó összeggel helyettesítették. Az alkalmazottak pert indítottak a volt tulajdonos, Campbell és társai ellen s követelték a három havi felmondási időre járó fizetésüket. Az iparhatóság elutasította őket keresetükkel s a járásbírósa hasonlóképp ítél. Felebbezés folytán a törvényszék elé került az ügy. A törvényszék szintén kimondotta, hogy az alkalmazottak a felmondási időre fizetést nem követelhetnek, mert nem állott be szolgálatukba az a *megszakítás*, amely a felmondási időre járó fizetésnek alapját képezi.

REGÉNYCSARNOK.

Művészelet.

Írta: Kraszevszkij A. N.

— Oroszból. —

54.

Natalia visszalépett az árnyékba. Undorral vegyes kétségbeesés vett erőt rajta. Aztán tompa gyötrődéssel, minden életörömet elfojtva, csaknem phisikai kéjeletlenséget idézve elő, jelentkezett valami, amire nézve nem akart tiszta öntudatra ébredni — amit semmi áron nem akart volna nevével fogva megjelölni — a féltékenység.

Lensky természetének egész zavaros salakja fel volt kavarva, mint valamely folyamé, mely nagy zivatar után megdagadva, habzón, dörgve tombol szökké vált medrében és abban többé sem helyet, sem nyugalmat nem tud találni.

Időnkint Párisból is hitt magának vendégeket — gyakran kéretlenül is jöttek. Többnyire csupán villásreggelire maradtak, de Natáliának untig elég ideje volt megijedni miattuk és lételüket átkozni. Már nem a művészvilág legkiválóbbjai voltak ezek, minőket Natalia a múlt évben tudott az Eremitageban összegyűjteni; — dehogylensky elérkezett pályája azon pontjához, hogy már csupán udvaroncokat és udvari bohócokat türt meg maga körül.

Mily nyomorult, elaljasodott csöcselék gyült olykor a művész köré — a művész cigány világa társadalmilag és erkölcsileg végkép megbomlott salakja!

Az urak csak reggelire maradtak. Natalia tőle telhetőleg igyekezett elrejtetni az ellenszenvet, mit e társaság magatartása és modora benne ébresztett; de amely éleslátó volt Lensky, rögtön kitalálta érzeit.

Eleintén még kiméletes óhajtott lenni s a mig neje jelen volt, a tisztesség korlátaiban tartotta a társalgást, egy szép napon azonban, nagyon bele unt a dologbal. A bor szállt-e fejébe, vagy valami titkos bosszuság ingerelte-e, de tény, hogy a vágy, a társadalmi tisztesség által ráerőszakolt békéktől szabadulhatni, egyszerűen utat tört magának nála. És alig adta meg a jelt a legkiméletlenebb szólás szabadságnak, midőn a többi urak kivétel nélkül, tulozva, követték példáját. Nevettek, beszéltek és élceskedtek Natalia körül, ahogy pityókás férfiak szoktak, ha maguk közt vannak, mintha ő merő levegő volna és Lensky volt a leglármasabb közöttük. (Folyt. köv.)

NYILTÉR.

Dr. Krüger Aladár
ügyvédi irodáját

Szalárdi (rég. Posta)-utca
7. sz. alá (saját házába)
helyezte át.

Dr. Krüger Jenő
ügyvédi irodáját

Szalárdi-utca 7. sz. alatt
megnyitotta.

A szerkesztésért felelős:
Dr. VUCSKIOS GYULA.

Meghívó.

A Szent László-nyomda részvénytársaság 1907. évi június hó 28-án pénteken délután 6 órakor a Kath. Körben tartja

évi rendes közgyűlését, melyre a t. részvényeseket ez uton hívja meg

az igazgatóság.

A gyűlés tárgyai:

1. Az 1906. év mérlege és az igazgatóság jelentése az üzletév eredményéről.
2. A felügyelő bizottság jelentése a mérleg vizsgálatáról.

HIRDETESEK

jutányos árban felvételnek a
„TISZANTUL”
kiadóhivatalában.

Visszavonhatatlan utolsó két nap

Villand Testvérek

nagy cirkusza
a nagypiac téren.

Ma két nagy dísz előadás délután 4 órakor nagy családi és ifjusági előadás úgy telődtek mint gyermekek részére fél helyárrakkal; este 8 órakor rendkívüli és fényes lesz. **Teljesen új műsor.** Holnap csütörtökön t. hó 13-án utolsó nagy **bucsu előadás,** tisztelet estélye az összes működő tagoknak. Mindnyájan oda fogunk törekedni, hogy a legjobb emléket hagyjuk Nagyváradon.

»HAMLET PARÓDIÁJÁT«

melyet Budapesten közkívánatra több mint 200-szor adtak elő s óriási sikert arattak. Több más, itt még nem látott bohózatot adnak elő. Ugy hogy az előadás rendkívüli és fényes lesz. **Teljesen új műsor.** Holnap csütörtökön t. hó 13-án utolsó nagy **bucsu előadás,** tisztelet estélye az összes működő tagoknak. Mindnyájan oda fogunk törekedni, hogy a legjobb emléket hagyjuk Nagyváradon.

Helyárrak: Páholyülés 4 kor., zártzék 3 kor., körszék 2 kor., I. hely 1 kor. 60 fill., II. hely 1 kor. 20 fill., karzat 60 fill.

Jegyek előre válthatók: Kiss Dávid és Tsa dohánytőzsdéjében és d. e. 10-12-ig, d. u. 3-tól a cirkusz pénztáránál.

Visszavonhatatlan utolsó két nap.

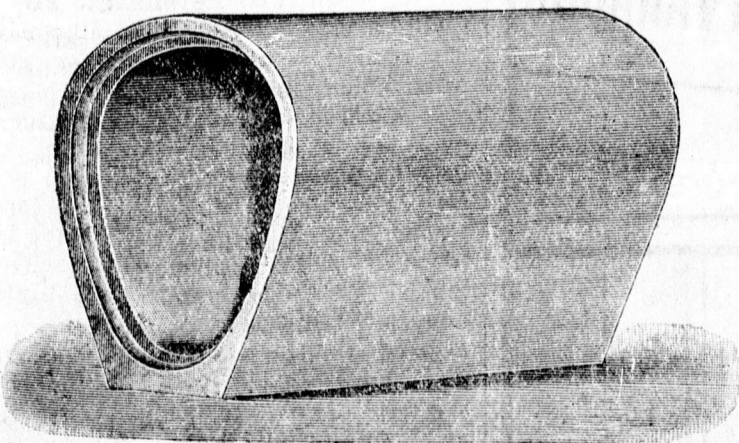
HAÁSZ MANÓ

női kézmű- és divatáruháza
NAGYVÁRAD, Zöldfa-utca elején

Mindenkit meglepő nagy mennyiségű nyári ujdonságok érkeztek. Gyönyörű sima és mintázott grenaduok, paplanok, sima és aszurozott ruhavásznak, himzett batisztok és remek kivitelű sephirek, blousok. Ugyazinte batiszt és vászon, himzett ruhák. Továbbá minden cikkben is óriási nagy raktár.

S tekintettel a nálam lévő mindenki által ismert óriási forgalomra, az áraim legolcsóbbak.

Uj vállalat!

Spitz Sámuel

menyezet (Stuccatur) nádszövet, cement-
árak gyára és kavicsbányája
Lakása Sztaroveszky-utca 13.

Telefon szám 561.

Van szerencsém a t. c. közönség b. tudomására hozni, hogy a Körözsoldalon levő saját telepemem egy cementáru gyárat létesítettem. Készítek nagyon szép fedél cserepet többféle színben. Ugyazintén cement lapokat. Továbbá minden méretű csatorna és átereszt csöveket ehhez való előfejeket is minden méretben. Ajánlom még saját gyártmányu **nádszövetet,** mely rozsdá ellen rezeztet sodronyba van szövve. — Végül szállítok:

homokot, kavicsot, rostaaljat

helyben saját igáimmal házhoz, vidékre vasuton. A t. c. közönség b. pártfogását kérve vagyok tisztelettel:

Spitz Samuel.

Alapít- tatott 1882	Női divat — kosztüm kelmék Pouplin és grenadin	Minden darabon feltüntetve a szigorú szabott ár.	Vászon és damaszt árak	Tele- fon 413.
Minták vidékre bérmentve küldetnek	Leitner Márton		divatháza Nagyvárad Zöldfa-utca 5. (Saját ház.) megnyilt. Kérjük a nagyérdemű közönség szíves látogatását.	Férfi gyapju kelmék gyári raktára.
Tele- fon 413.	Sveici batist és vászon him- zett ruhák és díszítési cikkek.	Eladás nagyban és kicsinyben	Teljes menyasszonyi kelengyék	Alapít- tatott 1882.

Lukács Aladár

*elsőrangú kalap-, fehérnemű- és uri-
divat üzlete*

Nagyvárad, Fő-utca.

Telefon 516.

Vizsgai jutalomkönyvek

a legnagyobb választékban kaphatók
Sebő Imre könyv- és papir-
kereskedésében, **NAGYVÁRADON**

Moskovits

cipőgyár

Kossuth-utca

Helyi ipar.

24

Aláírási felhívás.

a Magyar Takarékszövetkezet első
évtársulatába való belépésre.

Az évtársulat kezdődik 1907. évi július hó
1-én és tart 1910. évi június hó 30-ik napjáig.
Mibelyt 1000 üzletrész jegyezve lesz, az
évtársulat megalakul.

A szövetkezet célja: több apróbb betétek
újra való takarékosagra buzdítani, a tagok
esetleges hitelgényeit a legjutányosabban ki-
elégíteni és az igénybe vett hitelt visszafizeté-
sére könnyű módot nyújtani.

A szövetkezet tagja lehet bárki, aki magát
arra kötelezi, hogy a szövetkezet pénztárába
három éven át hetenkint legalább 20 fillért
befizet. A szövetkezet tagja a teljesített befize-
tések negyöd részét minden kezes nélkül
bármikor kölcsön veheti.

Egy üzletrész **hetenkint 20 fillér** be-
fizetésére kötelez. Az aláírás alkalmával az első
heti részlet és minden üzletrész után 5 fillér
üzleti költség fizetendő be.

A Magyar Takarékszövetkezet tagjai ké-
nyelmére azt az újítást hozza be, hogy a be-
fizetések eszközlése céljából nem kell az inté-
zet helyiségébe hétről-hétre feljönniök, ami
tetemes idővesztéssel jár, mert a szövetkezet
(óvadék mellett alkalmazott) pénzbeszédője
minden héten felkeresi a tagokat lakásukon,
hogy a heti befizetés összegét átvegye s azt az
alapszabályokban előírt módon nyugtázza.

Nagyváradon, 1907. évi június 1. napján.

A Magyar Takarékszövetkezet
alapítói.

A szövetkezet a **MAGYAR BANK** r.
t. helyiségében székel (Fő-utca, Bazár-
épület).